

Overzicht recente rechtspraak civiel recht

Vranken, J.B.M.

Published in:

WPNR: Weekblad voor privaatrecht, notariaat en registratie

Publication date:

1992

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Vranken, J. B. M. (1992). Overzicht recente rechtspraak civiel recht. *WPNR: Weekblad voor privaatrecht, notariaat en registratie*, 123(6057), 551-552.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright, please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Recente Rechtspraak

Rechtspraak van de Week, mei en juni 1992

HUWELIJKSVERMOGENSRECHT

Weigering goedkeuring huwelijksvoorwaarden

In *HR 15 mei 1992, RvdW 1992, 138* was het geval aan de orde van een echtpaar waarvan de man tijdens het huwelijk een flinke schuld had opgebouwd wegens ten onrechte ontvangen sociale uitkeringen. De schuld viel in de gemeenschap. Partijen scheidten vervolgens van de echt, maar wilden naderhand opnieuw met elkaar in het huwelijk treden, zij het dan onder huwelijksvoorwaarden krachtens welke de genoemde schuld buiten de gemeenschap zou vallen. Normaal behoeven alleen huwelijksvoorwaarden staande huwelijk goedkeuring van de rechtbank (art. 1:119 BW), maar in art. 1:166 BW is deze bepaling van overeenkomstige toepassing verklaard in een geval als het onderhavige, waarin eerder van elkaar gescheiden echtgenoten hertrouwen. De strekking is, aldus de Hoge Raad, te voorkomen dat huwelijksvoorwaarden die staande huwelijk nooit zouden zijn goedgekeurd, via echtscheiding en een nieuw huwelijk alsnog rechtsgeldig overeengekomen kunnen worden. In casu verzette deze strekking zich tegen goedkeuring. De beslissing van het hof dat er gevaar bestond voor benadeling van crediteuren was au fond juist.

GOEDERENRECHT

Procesbevoegdheid deelgenoot in een gemeenschap

Kort stip ik de beslissing aan in *HR 24 april 1992, RvdW 1992, 118 (Gascherau c.s./Sunresorts NV)*. Hierin is als reeds vóór 1 januari 1992 zowel in Nederland als in de Nederlandse Antillen geldend recht aanvaard dat in beginsel iedere deelgenoot rechtsvorderingen kan instellen en verzoekschriften kan indienen ter verkrijging van een rechterlijke uitspraak ten behoeve van de gemeenschap (art. 3:171 BW). Een aldus door een of meer deelgenoten verkregen vonnis heeft ook jegens andere deelgenoten gezag van gewijsde (art. 67 BRv).

Gebruik en bewoning: geen anticipatie

De vader verkocht de zoon zijn boerderij, maar behield zich het zakelijk recht van gebruik en bewoning van het woonhuis voor. Jaren later brandde de woning geheel af. Enige maanden later werd de zoon failliet verklaard. De vader claimde daarop in het faillissement een

in de plaats van de woning tredend deel van de verzekeringspenningen, begroot op een bedrag gelijk aan de waarde van het zakelijk recht.

De Hoge Raad oordeelt in een arrest van *24 april 1992, RvdW 1992, 127 (Van Olmen/Van Dooren qq)* dat naar het toepasselijke recht van vóór 1 januari 1992 het zakelijk recht van gebruik en bewoning eindigt wanneer de woning niet meer gebruikt kan worden. Daarbij past geen zaaksvervanging, zoals de vader betoogt. Ook voor anticipatie is geen plaats, omdat het nieuwe (thans geldende) recht van een ander stelsel uitgaat en het zakelijk recht van gebruik en bewoning aanmerkt als een in verschillende opzichten beperkt vruchtgebruik (art. 3:226 BW). De zaaksvervanging is daarin geregeld in de art. 3:213 en 3:214 BW (Verwezen wordt ook naar art. 3:209 BW over de verzekeringsplicht van de vruchtgebruiker (en niet van de hoofdgerechtigde).

FAILLISEMENTSRECHT

Honoreringsovereenkomst van curator met een derde: rechtsgeldig?

In het faillissement van het Sport en Spel-concern van A. Poot bestonden op zeker ogenblik de activa in feite nog slechts uit twee betwiste vorderingen, te weten één op INB en één op het ABP. Over de eerste vordering werd al geprocedeerd. De tweede wilde de curator alsnog proberen geldend te maken. Hij sloot daartoe een overeenkomst met Poot, inhoudende dat Poot de vordering voor eigen rekening en risico in rechte aanhangig zou maken tegen een vergoeding van 50% van de bruto-opbrengst. Daarnaast zou Poot recht hebben op 20% van de bruto-opbrengst uit de procedure tegen de INB. De overeenkomst werd goedgekeurd door de RC, maar het INB — zelf ook crediteur in het faillissement — verzette zich hiertegen met het argument dat dit soort 'no cure, no pay'-overeenkomsten niet geoorloofd zijn in het stelsel van de FW. De hoge Raad verwerpt in zijn beschikking van *5 juni 1992, RvdW 1992, 158 (INB/Stoffels qq)* het cassatieberoep, omdat, kort gezegd, geen rechtsregel zich ertegen verzet en ook de crediteuren niet benadeeld worden. Het feit dat de curator advocaat is en ook aan de zijde van Poot advocaten optreden, maakt de overeenkomst evenmin als in strijd met de Gedragsregels ongeldig, aldus de Hoge Raad. De overeenkomst is immers gesloten tussen de curator en Poot.

Faillissementspauliana

In *HR 22 mei 1992, RvdW 1992, 152 (Bos-*

selaar qq/Interniber), is beslist dat hoewel voor geleverde zaken een redelijke prijs is betaald, toch sprake kan zijn van benadeling in de zin van art. 42 FW. I.c. ging het om de verkoop aan Interniber van 16 caravans binnen 40 dagen voor het faillissement. Interniber betaalde op de rekening van de latere failliet Montana. Op zichzelf zou dit niet Paulianeus zijn, maar de bijzonderheid was dat Interniber borg stond voor de bankschuld van Montana. Door de betaling op de rekening van Montana vermindert deze bankschuld — en daarmee de aansprakelijkheid van Interniber als borg — met ruim twee ton. Jegens de andere crediteuren leverde dit een benadeling op in de zin van art. 42 FW (j^o 43 FW). Naar nieuw (= huidig) recht geldt hetzelfde, aldus de Hoge Raad.

VERTEGENWOORDIGING

HR 24 april 1992, RvdW 1992, 129 (Kuyt/MEAS) betrof het geval waarin MEAS een ontruimingsvonnis had verkregen tegen Kuyt wegens huurachterstand. De met de executie belaste deurwaarder sloot buiten medeweten van MEAS een overeenkomst met Kuyt, dat deze nog zes maanden in het pand mocht blijven na betaling van de huurachterstand. Kuyt betaalde, maar desondanks werd hem een paar dagen later opnieuw de ontruiming aangezegd. Was MEAS gebonden aan de door de deurwaarder onbevoegd gesloten overeenkomst? De Hoge Raad oordeelt

... dat, mede gelet op de functie die de deurwaarder in het rechtsverkeer ter zake van de executie van ontruimingsvonnissen vervult, degene aan wie een deurwaarder een regeling als waarvan in het onderhavige geval sprake is heeft aangeboden, in het algemeen erop zal mogen vertrouwen dat de deurwaarder bevoegd is een dergelijke regeling te treffen, doch dat bijzondere omstandigheden kunnen meebrengen dat zodanig vertrouwen niet zonder meer gerechtvaardigd is.

Ik herinner in dit verband aan *HR 10 januari 1992, RvdW 1992, 29 (Maastricht/Crals)*, waarin de vraag was of de verzekerde gebonden was aan een door de verzekeraar gedane erkenning van aansprakelijkheid. Ook daarin was het opgewekte vertrouwen in de omstandigheden van het geval beslissend. In casu overigens werd op grond van de bijzondere omstandigheden geoordeeld dat MEAS niet gebonden was.

OVEREENKOMSTENRECHT

Uitleg van overeenkomsten

Dat bij de uitleg van overeenkomsten plaatselijke gebruiken een rol spelen, is

vaste rechtspraak. *HR 5 juni 1991, RvdW 1992, 156 (Leon/Goilo)* betrof een overeenkomst tot het verkopen van sieraden op een manier die ter plaatse (Curaçao) gebruikelijk was. Die omstandigheid was mede van belang om vast te stellen waartoe partijen over en weer jegens elkaar gehouden waren.

Algemene voorwaarden: ingangsdatum wettelijke rente: geen anticipatie

In *HR 5 juni 1992, RvdW 1992, 160 (Lloyd/AEG Telefunken)* is de beslissing herhaald van het arrest Holleman/De Klerk van 20 november 1981, NJ 1982, 517: of tussen partijen de toepasselijkheid van algemene voorwaarden is bedongen, is in het handelsverkeer tussen ondernemingen aan geen andere maatstaven onderworpen dan in het algemeen gelden (thans art. 3:33 en 3:35 BW).

Voorts is beslist dat de bepaling van art. 6:119 BW krachtens welke de wettelijke rente reeds verschuldigd is vanaf het tijdstip van verzuim zich, mede gelet op art. 182 Overgangswet en op art. 6:83 BW, niet leent voor anticipatie. Eerder was een soortgelijke beslissing genomen ten aanzien van art. 6:83 sub a BW: een termijn is in beginsel fataal. Vgl. *HR 27 september 1991, NJ 1991, 801 (Groenedijk/Stapel)*. Naar oud recht was dit in beide gevallen anders.

Soort overeenkomst: kredietverlening

Op kredietverleningsovereenkomsten die deel uitmaken van afbetalingstransacties tussen drie partijen was vóór de inwerkingtreding per 1 januari 1992 van de nieuwe wet consumptief geldkrediet meer dan eens zowel de Wet op het afbetalingsstelsel (WAS) als de Wet op het Consumptief Geldkrediet (WCGK) van toepassing. De praktijk was evenwel dat aan de toepasselijkheid van de laatste wet vaak niet werd gedacht. Dit bleek bij het arrest *HR 6 februari 1987, NJ 1987, 986 (Mavic/Dupree)*. Naar aanleiding van dit arrest is een reparatiewet aangenomen waarvan de strekking is om in geval van niet verwijtbaar buiten toepassing laten van de op straffe van nietigheid voorgeschreven bepalingen van de WCGK, de nietigheidssanctie op te heffen. In *HR 8 mei 1992, RvdW 1992, 134 (Busschers/IDM)* was omstreden of de reparatiewet van toepassing was of niet. De kantonrechter oordeelde van niet, de rechtbank van wel en dit oordeel bleef in cassatie in stand.

Zorgplicht van de crediteur jegens de borg

De crediteur heeft jegens de borg een zorgverplichting, dit wil zeggen dat hij in redelijkheid rekening moet houden met de belangen van de borg. Vgl. Asser-Kleijn, 1988, p. 128 e.v. met verdere verwijzingen, alsook Blomkwist, Borg-

tocht, Mon NBW-B 78, p. 80 e.v. Onder meer kan dit betekenen dat de crediteur alvorens de borg aan te spreken zich voldoende moeite moet getroosten om zich op de debiteur te verhalen, bijv. door het opsporen van goederen, waarvan deze beweert dat ze verdwenen zijn. De vraag of de crediteur hieraan had voldaan, was aan de orde in *HR 24 april 1992, RvdW 1992, 126 (Heidenreich/Alcredis)*. Het hof had geoordeeld van niet, de Hoge Raad vernietigt. Het betrof auto's waarvan enkele waren verkocht aan derden te goeder trouw die zich op art. 2014 BW (oud) konden beroepen en waarvan andere onder derden berustten die een retentierecht geldend konden maken.

ONRECHTMATIGE DAAD

Bodemverontreiniging in het verleden, aansprakelijkheid en relativiteit

De ongetwijfeld belangrijkste uitspraak van deze verslagperiode is *HR 24 april 1992, RvdW 1992, 121 (Van Wijngaarden/Staat)*, dat gelijklopend is met een op dezelfde datum geweest, maar niet gepubliceerd arrest inzake Staat/Akzo. De uitspraak is een vervolg op *HR 9 februari 1990, NJ 1991, 462 (Staat/Van Amersfoort)*, waarin is geoordeeld dat bij verhaalsacties op grond van art. 21 Interimwet Bodemsanering het relativiteitsvereiste gehandhaafd is. Dit wil zeggen dat de tot verhaal aangesproken (rechts)persoon ten tijde van de verontreiniging onrechtmatig moet hebben gehandeld jegens de Staat. De lagere rechtspraak was verdeeld omtrent de vraag vanaf welk tijdstip aan dit relativiteitsvereiste was voldaan. De rechtspraak varieerde van midden jaren zestig tot begin jaren tachtig (de affaire Lekkercerk). Aan deze onzekerheid heeft de Hoge Raad thans een einde gemaakt door voor gevallen waarin sprake is van een verontreiniging van het *eigen* bedrijfsterrein, het tijdstip in het algemeen te bepalen op 1 januari 1975.

Ik onthou mij op deze plaats van verder commentaar en nadere toelichting. Zeer binnenkort zal het arrest in de kolommen van dit blad uitvoerig worden besproken en geanalyseerd door mr. P. Kuipers, die eerder ook al over de problematiek heeft geschreven in *WPNR 6039 (1992)*, p. 171-177. Onder meer behandelde hij daarin de reactie van de wetgever op Staat/Van Amersfoort. Kortweg kwam deze neer op de écartering van het relativiteitsvereiste en het openen van de mogelijkheid van een saneringsbevel, ongeacht onrechtmatigheid. In zijn nieuwe artikel komt hij hierop, tegen de achtergrond van het arrest Van Wijngaarde/Staat, terug.

Overmacht in de zin van art. 31 WVV; vervolg op IZA/Vrerink

Dat overmacht in de zin van art. 31 WVV niet spoedig wordt aangenomen

— vgl. o.m. *HR 24 januari 1986, NJ 1987, 377 (Tulp/Habing)* met verdere verwijzingen — blijkt opnieuw uit *HR 22 mei 1992, RvdW 1992, 153 (ABP/Winterthur)* betreffende een aanrijding tussen een bromfietser en een voetganger.

Onder verwijzing naar het arrest *IZA/Vrerink*, besproken in het vorige rechtspraakoverzicht van *WPNR 6052*, p. 421/422, stelt de Hoge Raad voorop dat in geval van overmacht geen plaats is voor een verdeling van de schade als in dat arrest beslist, te weten altijd 50% ten laste van de automobilist, ook in geval van eigen schuld, tenzij sprake is van opzet of aan opzet grenzende roekeloosheid. Evenwel slaagt zo'n beroep op overmacht slechts indien de bestuurder van het motorrijtuig rechtens geen enkel verwijt valt te maken. Deze norm is in overeenstemming met de eerdere rechtspraak. In casu had het hof te snel aangenomen dat sprake was van overmacht. De voetganger was onverwacht naar links gesprongen, waardoor, aldus het hof, een aanrijding redelijkerwijs niet meer te vermijden was. Het had evenwel geen of te weinig aandacht besteed aan de stelling van het ABP dat ofwel de bromfiets gebreken vertoonde ofwel de bromfiets te hard had gereden.

ONRECHTMATIGE OVERHEIDS-DAAD

In *HR 24 april 1992, RvdW 1992, 128 (Provincie Zeeland/Hoondert)* had de provincie betoogd dat een rechtstreekse toetsing aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur alleen kan plaatsvinden in door de goede trouw beheerste rechtsverhoudingen. Dat deze stelling sedert het Amsterdam/Ikon-arrest (*HR 27 maart 1987, NJ 1987, 727*) niet (meer) opgaat, is n.m.m. al vele malen in de rechtspraak tot uitdrukking gebracht. Vgl. mijn rechtspraakoverzichten van de afgelopen jaren op dit onderdeel. In casu is de Hoge Raad dan ook betrekkelijk kort met het verwerpen van het betoog van de provincie. Ook wordt duidelijk gemaakt dat de rechtstreekse toetsing aan de beginselen van behoorlijk bestuur geen marginale, maar een volledige is. Het geval betrof de aanbesteding en gunning van bouwkundige werkzaamheden. Hoondert was de laagste inschrijver, maar kreeg het werk niet omdat hij niet was aangesloten bij het Sociaal Fonds Bouwnijverheid. Dat werd onrechtmatig geoordeeld.

*Prof. mr. J.B.M. Vranken**

* Hoogleraar burgerlijk recht en burgerlijk procesrecht, Katholieke Universiteit Brabant, redacteur van het *WPNR*.